

## I dialetti – L'olico

1. a) Paus. X 8,4 Θεσσαλίαν γὰρ καὶ οὗτοι τὰ ἀρχαιότερα ᾤκησαν καὶ Αἰολεῖς τηνικαῦτα ἐκαλοῦντο  
b) Thuc. I 12,3 Βοιωτοὶ τε γὰρ οἱ νῦν ἐξηκοστῷ ἔτει μετὰ Ἰλίου ἄλωσιν ἐξ Ἄρνης ἀναστάντες ὑπὸ Θεσσαλῶν τὴν νῦν μὲν Βοιωτίαν, πρότερον δὲ Καδμηίδα γῆν καλουμένην ᾤκισαν (ἦν δὲ αὐτῶν καὶ ἀποδασμὸς πρότερον ἐν τῇ γῆ ταύτῃ, ἀφ' ὧν καὶ ἐς Ἴλιον ἐστράτευσαν)  
c) Thuc. III 102,5 Εὐρύλοχος δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὡς ἦσθοντο τὴν στρατιὰν ἐσεληλυθυῖαν καὶ ἀδύνατον ὄν τὴν πόλιν βία ἐλεῖν, ἀνεχώρησαν οὐκ ἐπὶ Πελοποννήσου, ἀλλ' ἐς τὴν Αἰολίδα τὴν νῦν καλουμένην Καλυδῶνα καὶ Πλευρῶνα καὶ ἐς τὰ ταύτῃ χωρία καὶ ἐς Πρόσχιον τῆς Αἰτωλίας  
d) Thuc. IV 42,2 πλείοντες δὲ ἅμα ἔφ' ἔσχον μεταξὺ Χερσονήσου τε καὶ Ῥεΐτου ἐς τὸν αἰγιαλὸν τοῦ χωρίου ὑπὲρ οὗ ὁ Σολύγειος λόφος ἐστίν, ἐφ' ὃν Δωριεῖς τὸ πάλαϊ ἰδρυθέντες τοῖς ἐν τῇ πόλει Κορινθίοις ἐπολέμουν οὖσιν Αἰολεῦσιν  
d) eolismi 'fuori sede': -εσσι (Elide, Corinto, Argolide), ἀγρόεω (Elide), ὄττινες (Argolide), ὁμόσαντον, δίδοντον (Rodii)
2. Corinn. PMG 654 col. iii 12-18 τᾶν δὲ πήδω[ν τριῶν μ]ὲν ἔχι / Δεὺς πατεῖ[ρ πάντων] βασιλεύς, / τριῶν δὲ πόντ[ω γᾶμε] μέδων / Π[οσιδάων, τ]ᾶν δὲ δουῖν / Φῦβος λέκτ[ρα] κρατοῦνι, / τὰν δ' ἴαν Μή[ρας] ἀγαθὸς / πῆς Ἐρμᾶς
3. a) -τε (lat. *-que*, ai. *-ca*) || lesb. πέσ(σ)υρες / πίσυρες, beot. πέτταρες, tess. πέτρο- (ion. τέσσερες, att. τέτταρες, dor. τέτορες) || tess. lesb. πέμπε (πέντε) || lesb. beot. πῆλε, πήλυι (τῆλε, τηλοῦ) || beot. Βελφοί (Δελφοί, ai. *gárbhah*, lat. *uolba*), lesb. βέλφις (δελφίς) || tess. Πετθαλοί, beot. Φετταλοί (ion. Θεσσαλοί, att. Θετταλοί) || Hesych. φ 360 Schm. φῆρα: θῆρα. εἶπεν, φ 361 Schm. Φῆρες: οἱ Κένταυροι, Αἰολικῶς, φ 362 Schm. φηρία: θηρία. Αἰολεῖς (cf. lit. *žnėris*, sl. *zvěř*, lat. *ferus*)  
b) beot. βειλόμενον, βείλειτη (ε βηλ-), tess. βελλομένου, lesb. βόλ(λ)ομαι (dor. βάλομαι ε δήλομαι, ion.-att. βούλομαι)  
c) παίδεσσι, πολίεσσι  
c) lesb. ἐληλύθων || tess. ἐποικοδομεικόντων, beot. καταβεβάνων || γεγόνων, γεγόνοντος  
d) lesb. beot. στρότος, πόρνοψ || beot. tess. βροχὺς || lesb. δέκοτος, ὄν (ἀνά)  
e) lesb. tess. ἀπύ, ὄνυμα || lesb. ὕσδος (ῶζος)  
f) κε (ἄν) || πεδά (μετά) || ἐξ > ἐς davanti a consonante  
g) tess. Φίλιππος Ἀντιφάνειος, Ἀντιφάνεις Φιλίππειος || lesb. Γλαῦκος Ἀντωνόμειος || Φίλων Τιμάνδρειος
4. a) lesb. tess. ἔμμι, beot. ion. att. εἰμί, dor. ἡμί (ai. *ásmi*, asl. *jesmī*, ecc.) || cf. anche κύρρος (κύριος), πέρροχος (περίοχος)  
b) beot. tess. γίννμαι, lesb. ion. att. γίγνομαι, γίνομαι || beot. tess. ἔμμεν, lesb. ἔμμεναι  
c) beot. Θειριπίων, Καλλίθειρις, τοί || πέτταρες, χαρίφειτταν, προαττώσας, Φετταλός || ἴττω, ἔττε  
d) lesb. (ε ion.): τι > σι, προτί > πρός || ἐν + acc. > ἐνς (att. εἰς) || ἄμμε, ἄμμι(ν) || βροδά || Σδεὺς || μοῖσα, νόμοις || ποίημαι || φαῖσι || φέροντον  
e) tess. πάνσα (lesb. παῖσα) || gen. -οιο || τοί || ψαφιξαμένης || ἔδουκε, χούρα || τόνε, τάνε (τόνδε, τάνδε)

## Bibliografia

- O. Hoffmann, *Die griechischen Dialekte in ihrem historischen Zusammenhange*, II, Göttingen 1892.
- O. Hoffmann, *Zum äolischen Dialekt*, «Philologus» LIX (1900) 42-45.
- L. Sadée, *De Boeotiae titulorum dialecto*, Halle-Wittenberg 1903.
- G. Fohlen, *Untersuchungen zum thessalischen Dialekte*, Strassburg 1910.
- H. Jacobsohn, *Aeolische Doppelconsonanz. Zur Sprache und Verstechnik des Homerischen Epos*, «Hermes» XLV (1910) 67-124 e 161-219.
- F. Bechtel, *Die griechischen Dialekte*, I, Berlin 1921 (rist. Hildesheim 1963).
- W. Porzig, *Sprachgeographische Untersuchungen zu den altgriechischen Dialekten*, «IF» LXI (1947) 149ss.
- E. Risch, *Die Gliederung der griechischen Dialekte in neuer Sicht*, «MH» XII (1955) 70s.
- A. Thumb-E. Kieckers, *Handbuch der griechischen Dialekte*, II, Heidelberg 1959<sup>2</sup> (1909<sup>1</sup>), 1-109, 211s.
- Eva-Maria Hamm, *Grammatik zu Sappho und Alkaios*, Berlin 1957.
- Anna Morpurgo Davies, *A Note on Thessalian*, «Glotta» XLIII (1965) 235-251.
- R.J. Buck, *The Aeolic Dialect in Boeotia*, «CPh» LXIII (1968) 268-280.
- Anna Morpurgo Davies, *Thessalian Patronymic Adjectives*, «Glotta» XLVI (1968) 85-106.
- A.S. Mc Devitt, *A Thessalian in Magna Graecia?*, «Glotta» XLVI (1968) 254-256.
- R. Dunnett, *Thessalian κίς*, «Glotta» XLVIII (1970) 88-91.
- P. Wathélet, *Les traits éoliens dans la langue de l'épopée grecque*, Roma 1970.
- M.L. West, *The Lesbian Accentuation*, «Glotta» XLVIII (1970) 194-198.
- S. Levin, *ἴττω Ζεύς. Boeotians Using their Dialect or Conforming to the National κοινή*, in «Proceedings of the first international conference on Boiotian antiquities. Actes du premier congrès international sur la Béotie antique», Montreal 1972.
- J.L. Garcia-Romón, *Les origines postmycéniennes du groupe dialectal éolien. Étude linguistique*, Salamanca 1975.
- J.T. Hooker, *The Language and Text of the Lesbian Poets*, Innsbruck 1977.
- Anna Morpurgo Davies, *Thessalian ειντεσσι and the Participle of the Verb „To Be“*, in *Étrennes de septantaine. «Travaux de linguistique et de grammaire comparée offerts à Michel Lejeune par un groupe de des élèves»*, Paris 1978, 157-166.
- G.B. Bonino, *I dialetti greci. Epico, neo-ionico, dorico, eolico*, Milano 1979.
- W.P. Schmid, *Boiotisch und Koine*, in *Serta Indogermanica*. «Festschrift für Günter Neumann zum 60. Geburtstag», hrsg. von J. Tischler, Innsbruck 1982, 339-343.
- S. Levin, *The Accentuation of the Boeotian Dialect, according to the Berlin Papyrus of Corinna*, in *Boiotika*. «Vorträge vom 5. Internationalen Bötien-Kolloquium zu Ehren von Professor Dr. Siegfried Lauffer. Institut für Alte Geschichte. Ludwig-Maximilians-Universität München. 13.-17. Juni 1986», hrsg. von H. Beister-J. Buckler, München 1989, 17-22.
- R. Hodot, *Le dialecte éolien d'Asie. La langue des inscriptions VII<sup>e</sup> s. a. C.-IV<sup>e</sup> s. p. C.*, Paris 1990.
- A. Lillo, *Ionic κῶς, ὄκως, ὄπως, Thessalian κίς: a Phonetic Problem of Analyzable Compounds*, «Glotta» LXIX (1991) 1-13.
- J. Werner, *Das Lesbische als barbarische Sprache?*, «Philologus» CXXXV (1991) 55-62.
- M. Casevitz, *Remarques sur la langue des inventaires de Tanagra*, in J.M. Fossey-J. Morin (edd.), *Boeotia antiqua*, III. «Papers in Boiotian History, Institutions and Epigraphy in Memory of Paul Roesch», Amsterdam-Gieben 1993, 3-10.
- M. Vottéro, *Koinès et koinas en Béotie à l'époque dialectale (VII-II s.av. J.-C.)*, in C. Brixhe (ed.), *La koiné grecque antique*, II. *La concurrence*, Nancy-Paris 1996, 43-92.
- M.P. Hualde Pascual, *Eolismos en Jonia: revisión de un problema de geografía intradialectal*, «Emerita» LXV (1997) 221-256.
- G. Vottero, *Le dialecte béotien (7<sup>e</sup> s.-2<sup>e</sup> s. av. J.-C.)*, I (*L'égologie du dialecte*), Nancy 1998.
- R. Hodot, *Autour du corpus épigraphique du lesbien 1986-1995*, in A.C. Cassio (ed.), *Κατὰ διάλεκτον*. «Atti dell III Colloquio internazionale di dialettologia greca. Napoli-Fiaiano d' Ischia, 25-28 settembre 1996», Napoli 1999, 383-399.
- Maria Letizia Lazzarini, *Nota su un'iscrizione vascolare beotica*, in A.C. Cassio (ed.), *Κατὰ διάλεκτον*. «Atti dell III Colloquio internazionale di dialettologia greca. Napoli-Fiaiano d' Ischia, 25-28 settembre 1996», Napoli 1999, 401-406.
- R.-A. Santiago, *Lesbismos en jonio: nuevos datos y revisión del problema*, in A.C. Cassio (ed.), *Κατὰ διάλεκτον*. «Atti dell III Colloquio internazionale di dialettologia greca. Napoli-Fiaiano d' Ischia, 25-28 settembre 1996», Napoli 1999, 233-278.